

Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Görüş ve Algılamalarının Belirlenmesi*

Determining the Views and Perceptions of Pre-School Education Teachers and Teachers Candidates on Preliteracy Skills

Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK¹

¹Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi
A.B.D.dilekogretir@gmail.com, ogretir@gazi.edu.tr.

Makalenin Geliş Tarihi: 28.02.2018

Yayına Kabul Tarihi: 09.04.2018

ÖZ

Okuma yazma çalışmalarına okul öncesi eğitimde başlanması çocuklarda okuma ve yazma becerilerinin gelişimi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitimi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının okuma yazma çalışmalarına yönelik görüş ve algılarını belirlemektir. Ankara ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokulların anaokullarında görev yapan öğretmenler ile Ankara'da okul öncesi eğitimi alanında üniversitelerde eğitim alan öğretmen adaylarının okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin algı ve görüşlerinin belirlenmesine yönelik iki ölçek uygulanmıştır. Araştırma evreni, 101 öğretmen ve 123 öğretmen adayı 224 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar, Bay (2008) tarafından geliştirilen 23 sorulu Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına Yönelik Görüşler Ölçeği (OYHÇYGÖ) ile 20 sorudan oluşan Okuryazarlık Kazanımını Algılama Profilini (OKAP) doldurmuştur. Araştırma sonunda, okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında gelişim ilkeleriyle örtüşen görüşlere daha olumlu yaklaştıkları görülmüştür. Bu bağlamda, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin algı düzeylerinde öğretmen ve öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına hazırlık konusunda kıdem yılı, yaş değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okuma yazmaya hazırlık, Okul öncesi eğitim, Okul öncesi öğretmenleri, Okuma, Yazma.

ABSTRACT

* **Alıntılama:** Öğretir Özçelik, A. D. (2018). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin görüş ve algılamalarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 825-843.

The beginning of the preparatory work for writing and reading in pre-school education is important for the development of children's writing and reading skills. The aim of this study is to determine pre-school education teachers' and teacher candidates' views and perceptions on reading and writing preparation studies. There were two scales implemented in order to determine the perceptions and views about preliteracy skills of pre-school teacher candidates who study pre-school education field in universities and the pre-school teachers who are working on the primary schools' pre-school section of the Ministry of the National Education in Ankara. The sample of the research consists of 224 participants (101 teachers and 123 teacher candidate). The participants filled out a 23-item scale titled as Teachers Sufficiency Concerning Preparation Studies for Reading and Writing developed by Bay (2008) and a 20item Literacy Acquisition Perception Profile (LAPP). At the end of the research, it was found that the teachers and teacher candidates had positive views about preparation for reading and writing within the framework of developmental principles. In this context, there were statistically significant differences between teacher and teacher candidates about perceptions of preparation for reading and writing with regard to the working years and age variables.

Keywords: *Preliteracy Skills, Preparation for reading and writing, Pre-school Education, Pre-school Teachers, Reading, Writing.*

GİRİŞ

Erken çocukluk eğitimi, çocukların ilköğretime adım atmadan önce sosyo-psikolojik, akademik, dil ve okuryazarlık becerileri ile sağlıklı ve mutlu olmalarını sağlayacak eğitim ve öğretimin verilmesini içerir. Çocukların okuma yazmayı öğrenmeye erken çocukluk döneminde başlaması, çocuğun okul hayatında ve yaşamının daha sonraki aşamalarında sağlıklı gelişimi için gereklidir. Erken çocukluk alanında araştırma yapanlar çocuk gelişimi, erken çocukluk eğitimi ve okuryazarlık gelişimi ile ilgili teoriler ve pratik uygulamalara yoğunlaşmaktadır (Uyanık ve Kandır, 2010). Çocuklar, gelişimsel süreçlerini dokunma, koklama, tat alma, şekilleri ve yetişkinleri tanıma yoluyla duyuşsal tecrübeleri ile tamamlarlar. Oyun, bu dönemde çocukların sosyal, duyuşsal ve fiziksel gelişiminde önemli yere sahiptir (Öğretir, 2008). Zihinsel gelişim önemli olsa da sosyal, duyuşsal ve fiziksel gelişimden daha önemli değildir (Öğretir, 2006; Öğretir-Özçelik, 2017a, 2017b) Amerikalı ünlü eğitim bilimci Dewey'in "ilerlemeci eğitim" ve "uygulamalı deneysel öğrenme" felsefesi, anaokulu ve erken çocukluk eğitimi alanında pratik uygulamaları yakından etkilemiştir. Dewey, öğrenme ile anlam ve amaç arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. Çocukların yaparak

öğrenecekleri fikri Dewey'in çalışmaları ile ortaya çıkmıştır (Feinburg ve Mindness, 1994; Cambourne v.d., 1988). Okul öncesi dönemdeki çocuklar öğrenme etkinliğini etkili biçimde yaşarken bilişsel, zihinsel ve dil gibi değişik alanlarda hızlı bir gelişim göstermektedirler (Çakmak ve Yılmaz, 2009: 6).

Okuryazarlık, yaşamın ilk yıllarından itibaren başlayan ve yaşam boyu süreklilik gösteren bir süreçtir (Şimşek, 2011: 1). Doğdukları andan itibaren çocuklar, yazılı materyallerle donatılmış çevrede büyürler. Okuma ve yazma ile ilgili ilk deneyimlerini bu çevre içinde kazanmaya başlarlar (Tercanlı Metin ve Gökçay, 2014). Çocuklar, yazı hakkında öğrendiklerini çoğunlukla karalamalar, işaretlemeler ya da yazılı semboller aracılığıyla gösterirler. (Morrow, 2005). Çocukların gelişimsel olarak okul öncesi dönemde, okuma ve yazma ile ilgili öğrendikleri kazanımlar, onların ilköğretim öğreniminde temel becerilerine alt yapı oluşturacaktır. Okuma ve yazma ile ilgili becerilere sahip olmayan çocuklar, resmî yollardan okuma ve yazma öğrenimine başladıklarında bazı güçlüklerle karşı karşıya kalabilirler (Justice ve Ezell, 2001).

Okul öncesi dönemdeki tüm çocuklar, okuma ya da yazmaya aynı derecede ilgi göstermeyebilirler (Ekici, 2014). Çocuklar, düşünme becerilerini inşa ederek, çizerek, karalayarak, dramatize ederek ve en önemlisi oynayarak geliştirirler. Bu yaşlarda anne-babalar çocuklarının ilgi ve becerilerini yakından takip etmelidir. Anne-babalar, çocukları araba ve kamyonlar ile ilgileniyorsa oyuncakları kullanarak yeni kelimeleri öğretebilir, oyuncakları büyüklükleri, şekilleri ve renklerine göre sınıflandırabilir ve araba ve kamyonlar ile hayali yerlere seyahat edebilirler.

Okuma ve yazma öğrenimi ilköğretim döneminde çocukların edinmesi gereken en temel kazanım ve yeterliliklerden biridir. Okul öncesi dönemde günlük yaşam içerisinde karşılaşılan durumlar ve çevredeki uyarıcılar, çocukların okuma yazma ile ilgili ilk deneyimlerini edinmelerini sağlar. Böylelikle çocuğun okul öncesi dönemde okuma ve yazma ile ilgili pek çok bilgisi olur. Bu bilgiler sonraki okul yaşantısı için temel oluşturur (Deretarla-Gül, 2004: 11).

Ülkemizdeki birçok üniversitenin okul öncesi öğretmenliği lisans programı incelendiğinde, okuma yazmaya hazırlık, okuma yazma becerileri, okul olgunluğu gibi konular ele alan seçmeli derslerin müfredatı içinde bulunmaktadır. Ayrıca okul öncesi öğretmen adayları, öğretmenlik uygulamaları ve okul deneyimi gibi staj derslerinde, dil etkinlikleri ve okuma yazmaya hazırlık alanlarında planlama yapıp uygulama yapabilmektedir (Altun ve Tantekin Erden, 2016: 246).

Willert ve Kamii (1985)'e göre, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları, çocukların yetişkinlerle bir arada bulunup fikir alışverişi yapmalarını, başkasından bağımsız, özgür, atak, meraklı ve kendi becerilerine güvenmelerini hedeflemektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, ilk okuma yazma deneyimlerini aile ortamında edinmektedirler. Çocukların okuma yazma deneyimlerinin şekillenmesinde anne-babaların ve kardeşlerin önemli görevleri bulunmaktadır. Çocuklar, okuma yazmadaki ilk deneyimlerini onlarla kurduğu etkileşimlerle gerçekleştirmektedirler.

Hollanda'da yapılan bir araştırma, öğretmenler ve anne-babaların okul öncesi okuryazarlık uygulamalarına anne-babaların katılımı konusundaki görüşleri ele alındığında, kültürel farklılıkların etkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, göçmen ailelerin okuryazarlık ile fazla ilgilerinin olmadığı ama öğretmenler arasında okuryazarlık uygulamalarına karşı olumlu görüş olduğu bulunmuştur. Göçmen ailelerle yapılan mülakatlarda, bu ailelerin, sosyo-ekonomik düzeyi zengin Hollandalı ailelere göre, çocuklarının okuryazarlık faaliyetlerinin içinde daha az yer aldıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte göçmen aileler çocuklarına okuma yazma öğretme konusunda daha fazla rol almaları gerektiğinin farkındadırlar. Öğretmenler, kültürel olarak farklı sosyo-ekonomik gruplardaki öğrencilere yönelik yenilikçi öğrenme stratejilerinin, gelecekte müfredat programlarının içinde yer almasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Stoep v.d., 2002: 262).

Okuryazarlık gelişimi; olgunlaşma ve hazır olma bakış açısıyla önceleri “okuma yazmaya hazırlık” anlayışı kapsamında değerlendirilirken son zamanlarda “gelişen okuryazarlık” anlayışına göre değerlendirilmeye başlanmıştır (Özen Altınkaynak, 2014). Gelişen okuryazarlık sürecine göre, erken okuryazarlık becerileri; fonolojik farkındalık,

sözel dil, alfabe bilgisi, harf bilgisi, yazı farkındalığı ve yazma becerileri olarak sıralanabilir (Temel, 2015: 4, Güleç, 2008).

Okul öncesi dönemde okuryazarlık konusunda yapılan araştırmalar, iki tür eğitim ortamını incelemektedir: Okumaya Hazırlık Beceri Programları ve Kendiliğinden Ortaya Çıkan Okuryazarlık (Emergent Literacy Environment). Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalarda ise “Filizlenen Okuryazarlık” terimi kullanılmıştır (Baydık, 2003). İlköğretimde örgün okuma-yazma eğitimine katılmadan çok daha önce çocukların sözel dil, sesbilgisel farkındalık ve yazı farkındalığı alanlarında okuryazarlıkla ilgili bilgi ve becerileri edinmesi “kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık” olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, çocukların doğumlarının ardından ev ortamına gelmesi ile hem sözel hem yazısal***yazımsal mı? dil hakkında öğrenme süreci başlar (Akyüz ve Doğan, 2017: 40).

Okuryazarlık eğitim programları, eğitime ayrılan zaman, eğitim içeriği ve eğitim türü (birebir, küçük gruplar, toplu olarak) açılarından iki tür olarak kategorize edilebilir. Kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık uygulaması yapan anaokulları, çocuklara koçluk yapma, dikte ettirme, yüksek sesle okumaya odaklanırken, okumaya hazırlık beceri programları uygulayan anaokulları ise sınıfta ders anlatma ve ödev verme yöntemleri ile öğrencileri takip etmektedirler. İki okuryazarlık programı arasındaki en belirgin fark, kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlıkta yüksek sesle okuma ve yazma yapılırken okumaya hazırlık beceri programları için müfredata uygun çalışmalar prosedürel faaliyetlerle takip edilmektedir (Saada-Robert, 2004: 585).

İki okuryazarlık programı arasındaki başka temel farklılık, okumaya hazırlık beceri programlarının 5-6 yaş aralığından önce öğrenmenin olamayacağını varsaymasıdır. Okuma yazmayı öğrenmek için öğrencilerin, ses tanıma, görsel-algısal materyaller kullanma gibi ön koşul becerilere sahip olması gerekmektedir. Sınıf ortamında okuma yazma öğretmede, duygusal değerlere öncelik vermeme gibi faktörler öne çıkmaktadır. Kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık anlayışında ise okuma yazma hayatın erken dönemlerinde hatta doğumdan itibaren yazılı materyallerle tanışma ile başlar. Okuma yazma birlikte aynı anda gerçekleşir. Birisi ötekisinin önünde yer almaz. Çocuklar, aktif

öğrenme ile okuryazarlıklarını geliştirirler. Okuryazarlık, alıştırma ve ödevler yoluyla değil etkili iletişim ve dil kullanımı ile öğrenilir. Öğrenme süreci riskli olup hatalara ve çatışmalara neden olabilir. Bu tür sınıflarda çocukların öğrenmeye gönüllü ve istekli katılımlarından dolayı başarı düzeyi daha yüksek olmaktadır (McMahon, Richmond ve Reeves-Kaselskis, 1998).

Corcoran ve Monson (1996) ön-test ve son-test yöntemi, 83 çocukla okuryazarlığın başarılarının etkileri konusunda yaptığı araştırmada, “Kendiliğinden Ortaya Çıkan Okuryazarlık” ortamında bulunan çocukların okumaya hazırlık beceri programlarına katılan çocuklara göre daha erken yaşta yazma, hikâye anlatma, çizme, kelime okuma, alfabeyi sökme ve ses-harf ilişkisi konularında daha fazla kazanım elde ettiğini ortaya koymuştur. Okul öncesi eğitimde özellikle yaş dönemlerinden dolayı riskli grupta yer alan çocukların zenginleştirilmiş okuryazarlık ortamlarında bulunması, bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yazma performanslarının geliştirilmesi için yazma becerisi bakımından risk taşıyan çocukların belirlenmesi, önemli bir basamaktır. Okullarda verilen yazma eğitiminin güçlendirilmesi için çocukların bu becerilerinin ilkokula bırakılmadan hatta anaokuluna başlangıçtan itibaren verilmesi gerekir (Çoşkun ve Deniz, 2016: 151).

Putnam (1994) şehir merkezlerinin yoksul mahallelerinde yaşayanlara yönelik erken çocukluk okuryazarlık programlarından üç tanesini yani “bütüncül dil yaklaşımı” ile “kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık” ve “bilgisayar programları ile yazma ve okuma” karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okumaya hazırlık beceri programlarında sınıfta sesli okuma yapmak sınıfta ders anlatmaya göre daha etkili olmuştur. Kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık yaklaşımında ise çocuklar kavramsal olarak öğrenmeye daha yatkın bulunmuştur.

Bay (2008) yaptığı tez çalışmasında, okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin erken çocukluk okuryazarlığı konusunda aralarında yaş, kıdem durumları ve mezun oldukları üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı ortaya konmuştur.

Öğretmenlerin genellikle okuryazarlık hazırlık çalışmalarında hikâye okuma, kavram kartlarını kullanma, çizgi çizme gibi görsel eğitim araçlarını tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmada öğretmenlerin, çocukların ailelerine okuma yazma çalışmalarına katılımını sağlamak için ev ödevi olarak çalışma sayfaları da göndermişlerdir (Karabay ve Kayıran, 2014: 42).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, verilerin toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Ankara il merkezinde bulunan okul öncesi eğitimi kurumlarında görev yapmakta olan 101 öğretmen ile yine Ankara il merkezinde bulunan 123 okul öncesi öğretmen adayını oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Okuryazarlık Kazanımını Algılama Profili, Okuma Yazmaya Hazırlık Görüş Ölçeği, ayrıca araştırmaya katılan öğretmen ve öğretmen adaylarının sosyo-demografik özelliklerini saptamak amacıyla araştırmacı tarafından öğretmenler ve öğretmen adayları için ayrı ayrı geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına Yönelik Görüşler Ölçeği (OYHÇYG):

Bu bölümde öğretmenlerin, okul öncesi eğitimde okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ile ilgili görüşlerini ölçmek amacıyla 23 maddelik beşli likert tipi sorulardan oluşan ölçek kullanılmıştır. Maddelerin 21'i olumlu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23 nolu maddeler) 2'si olumsuz (16,22 nolu maddeler) ifade içermektedir. Ölçeğin puan aralığı 23 ile 115 arasında değişmektedir. Bir diğer ifade ile ölçekten alınabilecek minimum puan 23 maksimum puan 115'dir. Puanlanırken 16. madde değerlendirmeye

alınmamaktadır. (Bay, 2008; Bay ve Alisinanoğlu, 2010; 2015). Ölçekte, alt boyutlar ve ilgili maddeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- 1- Gelişimle bağdaşan görüşler: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14.
- 2- Gelişimle bağdaşmayan görüşler: 11, 12, 15, 17, 19, 23.
- 3- Sınıf ortamının gelişime uygunluğu: 20, 22, 21, 18, 13, 5.

Cronbach Alpha (*a*) iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak elde edilmiştir. OYHÇYG ölçeğinin alt boyutlarından "gelişimle bağdaşan görüşler" 0.80, "gelişimle bağdaşmayan görüşler" 0.75 ve "gelişimle bağdaşan sınıf ortamı ile ilgili görüşleri" 0.64 olduğu ortaya konulmuştur.

Okuryazarlık Kazanımını Algılama Profili (Literacy Acquisition Perception Profile) (LAPP)

McMahon v.d. (1996) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazma kazanımına ilişkin bakış açılarını ortaya koymak amacı ile geliştirilmiştir. Okuryazarlık Kazanımını Algılama Profili 20 maddeden oluşmaktadır. “Erken okuryazarlık bakış açısı “ve “okumaya hazırbulunuşluk bakış açısı” olmak üzere iki alt alanı vardır. “Okuryazarlık Kazanımını Algılama Profiline” maddeleri madde numaralarına göre aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Erken okuryazarlık ile ilgili maddeler: 2, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 19, 20

Okumaya hazırbulunuşluk ile ilgili maddeler: 1, 3, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18

Tüm ölçeğin Cronbach Alfa puanı, 0.881’dir. Alt boyutların Cronbach Alfa sonuçları ise Erken okuryazarlık için 0.805 ve okumaya hazırbulunuşluk için 0.783’tür.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Demografik Değişkenler	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	213	95.1
	Erkek	11	4.9
Kıdem Yılı	0-9 Yıl	69	30.8
	10-20 Yıl Üzeri	32	14.3
	Üniversite Öğrencisi	123	54.9
Öğretmen /	Öğretmen Adayı	123	54.9
Öğretmen Adayı	Öğretmen	101	45.1
Yaş	20-22	111	49.6
	23-50	113	50.4
Lise / Üniversite Mezunu	Lise Mezunu	121	54.0
	Üniversite Mezunu	103	46.0
Eğitim Semineri	Evet	8	3.6
	Hayır	216	96.4
Toplam		224	100

Tablo 1’de araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının demografik özelliklerinden birisi olan cinsiyet dağılımları verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ile ilgili ölçeğin alt boyutunda gelişimle bağdaşan görüşlere ilişkin puanlar, 20-22 yaş arasında $\bar{X}=16.52$ iken 24-50 yaş arasında $\bar{X}=14.81$ olduğu görülmektedir ($t=2.339$, $p<.020$). Gelişimle

bağdaşmayan görüşler ile ilgili alt ölçek puanları 20-23 yaş aralığında $\bar{X}=20.09$ iken 25-50 yaş aralığında ise $\bar{X}=19.86$ olarak bulunmuştur ($t=.323$, $p<.747$). Sınıf ortamının gelişimine uygunluk alt boyutu ölçek puanları 20-23 yaş aralığında $\bar{X}=12.93$ iken 25-50 yaş aralığında ise $\bar{X}=12.00$ olarak bulunmuştur ($t=2.858$, $p<.005$).

Tablo 2. Yaş Değişkenine Göre Örneklemin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları İle İlgili Görüşlerine İlişkin T-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Gelişimle Görüşler	20-23 yaş	119	16.52	6.07	2.339	.020*
	24-50 yaş	105	14.81	4.67		
Gelişimle Görüşler	20-23 yaş	119	20.09	5.22	.323	.747
	24-50 yaş	105	19.86	5.23		
Sınıf Gelişimine Uygunluk	20-23 yaş	119	12.93	2.57	2.858	.005*
	24-50 yaş	105	12.00	2.27		

* $p<.05$

Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ile ilgili ölçeğin alt boyutları, kıdem yılı değişkeni çerçevesinde analiz edilmiştir. 0-9 kıdem yılına sahip öğretmenlerin gelişimle bağdaşan görüşlere ilişkin puanları $\bar{X}=12.10$, 10-20 yıl kıdem yılı için $\bar{X}=14.65$ ve üniversite öğrencileri için $\bar{X}=16.91$ şeklinde verilmiştir ($F=6.805$, $p<.001$). Gelişimle bağdaşmayan görüşler ile ilgili alt ölçek puanları 0-9 kıdem yılına sahip öğretmenler için $\bar{X}=19.50$, 10-20 kıdem yılı için $\bar{X}=20.53$ ve üniversite öğrencileri için $\bar{X}=20.11$ olarak bulunmuştur ($F=.500$, $p<.607$). Sınıf ortamının gelişimine uygunluk alt boyutu

ölçek puanları 0-9 kıdem yılı için \bar{X} =12.04, 10-20 kıdem yılı \bar{X} =11.53 ve üniversite öğrencileri için \bar{X} =13.00 olarak bulunmuştur ($F=6.424$, $p<.002$).

Okuryazarlık Kazanımı Algılama Profili ile ilgili ölçeğin alt boyutları katılımcıların statüsüne göre incelenmiştir. Gelişimle bağdaşan görüşlere ilişkin puanlar, öğretmenler için \bar{X} =14.27 iken öğretmenler adayları arasında \bar{X} =16.91 olduğu görülmektedir ($t=3.664$, $p<.000$). Gelişimle bağdaşmayan görüşler ile ilgili alt ölçek puanları öğretmenler için \bar{X} =19.83 iken öğretmen adayları için \bar{X} =20.11 olarak bulunmuştur ($t=.402$, $p<.688$). Sınıf ortamının gelişimine uygunluk alt boyutu ölçek puanları öğretmenler için \bar{X} =11.88 iken öğretmen adayları için ise \bar{X} =13.00 olarak bulunmuştur ($t=3.445$, $p<.001$). Sınıf ortamının gelişimine uygunluğu ortalamasının hem okul öncesi öğretmen adaylarında hem de öğretmenlerinde en düşük ortalamaya sahip olmasının sebebi olarak okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının pratiğe dökülememesi olarak gösterilebilir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuryazarlık Kazanımı Algılama Profili Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Bakış Açılı Puan Ortalamalarının Yaş Değişkeni ve Alt Boyutlar Erken Okuryazarlık ve Okumaya Hazırbulunuşluklarına Göre Dağılımları

Alt Boyutlar	Yaş	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erken Okuryazarlık	20-23 yaş	119	38.11	6.32	-3.103	.002*
	24-50 yaş	105	40.65	5.85		
Okumaya Hazırbulunuşluk	20-23 yaş	119	36.97	6.64	-4.414	.000*
	24-50 yaş	105	40.47	4.97		

* $p<.05$

Tablo 3’de, çalışmaya katılan Ankara ili okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının Okuryazarlık Kazanımı Algılama Profili alt boyutları erken okuryazarlık ve okumaya hazırbulunuşluk puan ortalamalarına göre dağılımları yaş değişkeni çerçevesinde Tablo 6’da analiz edilmiştir. 20-23 yaş aralığı için erken okuryazarlık bakış açıları ortalamalarının \bar{X} =38.11 iken 24-50 yaş aralığı için ise \bar{X} =40.65 olduğu görülmektedir ($t=3.103$, $p<.002$). Okumaya hazırbulunuşluk bakış açılarının ortalamalarının ise 20-23

yaş aralığındaki katılımcılar için $\bar{X}=36.97$ ve 24-50 yaş aralığındaki katılımcılar için $\bar{X}=40.47$ olduğu görülmektedir ($t=4.414, p<.000$).

Okuryazarlık Kazanımı Algılama Profili ölçeğinin alt boyutları, kıdem yılı değişkeni çerçevesinde analiz edilmiştir. 0-9 kıdem yılına sahip öğretmenlerin erken okuryazarlık puanları $\bar{X}=41.13$, 10-20 yıl kıdem yılı için $\bar{X}=40.81$ ve üniversite öğrencileri için $\bar{X}=37.89$ şeklinde verilmiştir ($F=7.462, p<.001$). Okuma hazırbulunuşluk alt ölçek puanları 0-9 kıdem yılına sahip öğretmenler için $\bar{X}=40.60$, 10-20 kıdem yılı için $\bar{X}=40.81$ ve üniversite öğrencileri için $\bar{X}=36.92$ olarak bulunmuştur ($F=11.190, p<.000$).

Ankara ili okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının Okuryazarlık Kazanımı Algılama Profili alt boyutları, erken okuryazarlık ve okumaya hazırbulunuşlukları puan ortalamalarına göre dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin erken okuryazarlık bakış açıları ortalamalarının $\bar{X}=41.02$, öğretmen adaylarının ise $\bar{X}=37.89$ olduğu görülmektedir ($t=3.864, p<.000$). Okumaya hazırbulunuşluk bakış açılarının ortalamalarının ise öğretmenlerde $\bar{X}=40.67$ öğretmen adaylarında $\bar{X}=36.92$ olduğu görülmektedir ($t=4.738, p<.000$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, Ankara ilinde çalışmakta olan 101 okul öncesi öğretmeni ve yine aynı ilde bulunan üniversitelerdeki 123 öğretmen adayının, okuma yazmaya ilişkin görüş ve algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, cinsiyet, kıdem yılı, okuma yazmaya hazırlık semineri almış olup olmadıklarına bakılmıştır. Araştırmada geçerliği sağlanmış iki farklı Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeklerde, gelişimle bağdaşan ve bağdaşmayan maddeler bulunup örnekleme uygulanması sonucunda bu maddelerde anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmış ve korelasyon yüksek çıkmıştır. Sonuçta, öğretmenlerin erken okuryazarlık ve okumaya hazırbulunuşluk bakış açılarının deneyimlerinden ötürü daha olumlu olduğuna ve öğretmen adaylarının erken okuryazarlık ve okumaya hazırbulunuşluk bakış açılarının

deneyim eksikliğinden ve çocuklarla daha az paylaşımda bulunmalarından ötürü öğretmenlere göre daha az olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının gelişimle bağdaşan uygulamalara daha fazla yer verdikleri ve bu görüşe katıldıkları saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmen ve öğretmen adaylarının okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin bakış açıları ve algıları olumludur.

Araştırma sonucuna göre, ana sınıfı öğretmenlerinin öğretmen adaylarına göre okuma yazma hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlilik algıları, yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermiştir ($P>0.05$). Ayrıca ana sınıfı öğretmenleri ile öğretmen adayları arasında okuma yazma hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlilik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Benzer şekilde, ana sınıfı öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlilik algıları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık göstermiştir ($P>0.05$).

Ana sınıfı öğretmenleri ile öğretmen adayları arasında anlamlı fark bulunmasının nedenlerden biri, öğretmenlerin ilköğretim bünyesindeki anaokullarında çalışmaları ve çocukların ilköğretim birinci sınıfa devam etmelerinden dolayı öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin okuma yazma hazırlık çalışmalarına daha fazla önem verdikleri söylenebilir. İkinci olarak, öğretmen adaylarının yaş ve kıdem yılı olarak daha üst seviyede yer almalarının okuma yazmaya hazırlık çalışmaları konusunda daha tecrübeli olmalarının bu alanda daha pozitif yönde algı oluşturdukları iddia edilebilir. Öğretmen adaylarının okuma yazma hazırlık çalışmaları konusunda algılarının yükseltilmesi için üniversite eğitimi ve staj dönemlerinde bu konuya daha fazla önem verilmesi önerilebilir.

Araştırmanın örnekleminde bulunan öğretmenlerin tümünün bayan olması, erkek öğretmen adaylarının sayısının ise az olması sebebiyle, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin görüş ve algının belirlenmesinde cinsiyete dair anlamlı bir farklılık olup olmadığı hususunda bir yorum yapılamamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerini geliştirici sınıf etkinliklerinin yanı sıra Kendiliğinden Ortaya

Çıkan Okuryazarlık çalışmalarına da yer vermesi gerekmektedir. Bunun için üniversitelerin ilgili bölümlerinde eğitim alan öğretmen adaylarının ve/veya bu bölümlerden mezun olan öğretmenlerin, gerek okul öncesi gerek ilköğretim dönemi ve sonrasında okuryazarlığın gelişiminde geleneksel yöntemlerin yanı sıra aile katılımını teşvik etmeye ve arttırmaya yönelik programlar hakkında bilgilendirilmeleri önem taşımaktadır.

Okul öncesi eğitimde, çocuklara okuma ve yazma öğretmek hedeflenmez. Hedef, onların ilkokulda okuma ve yazmayı hızlı öğrenebilmesi için gereken ön becerileri kazandırmaktır. Çocukların öncelikle, okuma yazmanın önemini ve gerçek yaşam ile bağlantısını anlamaları önemlidir. Böylece çocukların, okuma yazmaya ve okula karşı olumlu bir tutum geliştirmeleri desteklenecektir. Okuma yazma için farkındalık oluşturmak ve heveslendirmek yapılacak çalışmaların hedefine ulaşabilmesi açısından son derece önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. ve Özcan D. (2017). Ev okuryazarlık ortamı: tanımları, boyutları ve kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık becerilerinin gelişimindeki rolü. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4 (3), 38-57.
- Altun, D. ve Erden, F.T. (2016). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Erken Okuryazarlık ile İlgili Görüşleri ve Staj Uygulamaları”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 241-261.
- Bay, N. D. (2008). *Ana Sınıfı Öğretmenlerinin Okuma Yazma Çalışmalarına İlişkin Yeterlik Algularının Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bay, D ve F. Alisinanoğlu. (2010). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Yeterlilik Alguları Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3 (1), 111-123.
- Bay, D ve F. Alisinanoğlu. (2015). “Determining Sufficiency of Kindergarten Teachers Regarding as Preparation Studies of Reading-Writing”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (6), 1-14.
- Baydık, B. (2003). Filizlenen Okuryazarlık ve Desteklenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2003, 4 (2), 77-89.
- Cambourne, B., L. Handy, L., ve Scown, P. (1988). *The Whole Story: Natural Learning and the Acquisition of Literacy in the Classroom*, Auckland: Ashton Scholastic.
- Corcoran, N. D. ve Monson, D.L. (1996). Effects Of Literacy Environment On Literacy Development Of Kindergarten Children. *The Journal of Educational Research*, 89, 5, 259-271.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 489-509.
- Çoşkun, L. ve Deniz, Ü. (2016). “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi İçin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 149-163.

- Deretarla Gül, E. (2004). *Anasınıfı Öğretmenlerinin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlk Bakış Açuları, Sınıf İçin Kullanılan Materyal ve Etkinlikler ile Çocukların Okuma Yazmaya İlgilerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ekici, S. (2014). *Ankara'daki Anaokullarının Okuma Alışkanlıklarına Hazırlık Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Feinburg, S. ve Mindness, M. (1994). *Eliciting children full potential: Designing and evaluating developmentally based programs for young children*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Güleç, G. (2008). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları ile ilgili Görüş ve Uygulamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Justice, L. M. ve Ezell, H.K. (2001). "Word and print awareness in 4-year-old children", *Child Language Teaching and Therapy*, 17 (3), 207-225.
- Karabay, Ayşegül ve B. Kuşdemir Kayıran (2014). "Early Literacy Activities: Preschool Teachers Views and Practices", Mustafa Yaşar, Ozkan Ozgun ve Jeanne Galbraith (eds.), *Contemporary Perspectives and Research on Early Childhood Education*, UK: Cambridge Scholars Publishing, 33-43.
- Marrow, L. M. (2014). *Literacy development in the early years: Helping children read and write*. (8th ed.), Boston: Pearson College Division.
- McMahon, R., Richmond, M.G., ve Reeves-Kaselskis, C. (1998). "Relationship between kindergarten teacher's perceptions of literacy acquisition and children literacy involvement and classroom materials", *The Journal of Educational Research*, 91, 173-181.
- Öğretir, A. D. (2006). "Duygusal Gelişim ve Eğitim: Sözsüz İletişim, Problem Çözme ve Sosyal Beceriler", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 1-15.
- Öğretir, A. D. (2008). "Oyun ve Oyun Terapisi", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 94-100.
- Öğretir Özçelik, A. D. (2017a). "Examination of Social Skills of Pre-Schools Children in Turkey", *European Journal of European Studies*, 3(2), 80-97. Doi 10.5281/zenodo.24457

- Öğretir Özçelik, A.D. (2017b). "The Analysis of Positive Psychology Training Programme on Turkish Mothers' Perceptions on Their Personality with the Giessen Test", Irina Koleva and Gökhan Duman (eds.), Educational Research and Practice, Sofia, Bulgaria: St. Kliment Ohridski University Press, 283-291.
- Özen Altınkaynak, Ş. (2014). Aile Temelli Okuma Yazmaya Hazırlık Programının Çocukların Okuma Yazmaya Hazırlık Becerilerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Putnam, L. (1994). "Three different early literacy programs and their effects on inner-city kindergartners' emerging sense of story", D.F.Lancy (ed.), *Children's emergent literacy*, Westport, CONN: Praeger, 285-308.
- Raines, S.C. ve Robert J. Canady, R.J.. (1990). The Whole Language Kindergarten, New York: Teachers College Press.
- Saada-Robert, M. (2004). "D5 Early Emergent Literacy", Terezinha Nunes and Peter Bryant (eds.), Handbook's of Children Literacy, London: Kluwer Academic Publishers, 575-598.
- Stoep, J., Bakker, J. ve Verhoeven, L. (2002). "Parental and teacher commitment to emergent literacy development", Ludo Verhoeven, Carsten Elbro ve Pieter Reitsma (eds.), Precursors of Functional Literacy, Amsterdam, NL: John Benjamins Publishing, 249-264.
- Şimşek, Ö. (2011). 60-72 Aylık Çocukların Yazı Farkındalığı ve Yazmaya Hazırlık Becerilerinin Gelişiminde Okuma Yazmaya Hazırlık Programının Etkisinin İncelenmesi, Doktora Tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temel, F. (Ed.). (2015). *Dil ve Erken Okuryazarlık*. Ankara: Hedef.
- Tercanlı Metin, G. ve Gökçay, G. (2014). Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kitap Okuma: Çocuk Sağlığı İzlemlerinde Etkili Bir Gelişim Önerisi, *Çocuk Dergisi*, 14 (3), 89-94.
- Uyanık, Ö. ve Kandır, A. (2010). "Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler", *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 118-134.
- Willert, M. K., and Kamii, C. (1985). "Reading in kindergarten: Direct vs. indirect teaching, *Young Children*, 40, 3-9

SUMMARY

Purpose of the Research

Literacy is a life-long process beginning from the first years of life. It is essential for the child's healthy development to learn reading and writing in early childhood at school and at later stages of life. The beginning of the preparatory work for writing and reading in pre-school education is important for the development of children's writing and reading skills. As soon as the children are born, they encounter environments equipped with written materials. They have gained their first experience in reading and writing in this environment. The achievements that children learn about reading and writing in the pre-school period may form the basis for their basic skills in primary education. The aim of this study is to determine pre-school education teachers' and teacher candidates' views and perceptions on reading and writing preparation studies. There are two types of educational settings for research on literacy in the preschool period: Literacy Preparation Programs and Emergent Literacy Environment. Emergent Literacy Environment is defined as acquiring knowledge and skills related to children's verbal language, phonological awareness and writing awareness in literacy areas long before participating in formal literacy education in the elementary school. As a result, it is important to understand teachers' and teacher candidates' views on literacy preparation.

Method

The study is analytical and descriptive. Qualitative techniques were employed in the study. The participants were pre-school teacher candidates of pre-school education field in Ankara and the pre-school teachers who are working at the primary schools' pre-school section of the Ministry of the National Education in various public schools in Ankara. In order to determine the teachers' and teacher candidates' perceptions and views about preparatory work for reading and writing the scales were implemented to the sample of the research that comprised 224 participants with 101 teachers and 123 teacher candidates. The participants filled out a 23-item Teachers Sufficiency Concerning Preparation Studies for Reading and Writing Scale developed by Bay (2008) and a 20-item Literacy Acquisition Perception Profile (LAPP).

Findings

The findings of the study indicate that preschool teachers who participated in the study are more positive attitudes about early literacy and experience of readiness to read. At the same time, we

can say that the views are more positive because the teachers can follow the development of the children more closely. We can conclude that teacher candidates are less positive views and attitudes than teachers because they have lack of experience and less sharing with children on preliteracy skills and the readiness to read and write. At the same time, it can be said that university students do not have any incentives and perspectives to change their worldviews about their teaching practice. At the end of the research, it was found that the teachers and teacher candidates had positive views about preparation for reading and writing within the framework of developmental principles. In this context, there were statistically significant differences between teacher and teacher candidates about perceptions of preparation for reading and writing regarding working years and age variables.

Result

As a result, it has been found that teachers are more positive views and attitudes about preliteracy skills and have more experience about readiness to read and write. On the other hand, teacher candidates are less positive attitudes and views than teachers because they have lack of experience on preliteracy skills readiness to read and write.. It has been determined that teacher and teacher candidates have given more room for adaptive practices and participated in this view. In this context, it has been achieved that teacher and teacher candidates' views and perceptions about studies on readiness to read and write are positive.

According to the results of the research, pre-school teachers should include early literacy skills in the pre-school period as well as developing class activities in Self-Generating Literacy studies. It is important that the teacher candidates who are trained in the related departments of the universities and / or the teachers who graduated from these departments are informed about the traditional methods in the development of literacy both during and after the primary education period as well as about programs to encourage and increase family participation.

